

MEER BURGER- STURING, MINDER POLITISERING

DEMOCRATIE ALS
TEAMSPORT: GESPREK MET
FELIX ROTTENBERG

Jeroen van Urk
Redactie jaarboek

‘Dus niet na de raads-
verkiezingen in twee
weken een college in
elkaar timmeren, maar
via bijvoorbeeld een
G1000 de onderwerpen
voor de komende
bestuursperiode inventa-
riseren en je daarover
als gemeenteraad eerst
inhoudelijk laten adviseren
door maatschappelijke
organisaties’

Met in de vitrine collector's items als het jeneverflesje met Ajax-etiket voor de Europacup-finale 1968-69, is zijn Amsterdamse stamcafé Krom er zo één dat de tijd overstijgt. Een goede plek dus om Felix Rottenberg (raadgever en bestuurder, en onder veel meer oud-PvdA-voorzitter) te bevragen op de ontwikkeling van de politiek en/in de democratie.

“Julie willen van mij weten of ik politiek en democratie radicaal zou willen vernieuwen. Wel in de diepe betekenis van het woord, dus vanuit de wortels. Je moet ongelooflijk zorgvuldig omgaan met bomen die er al lang staan, anders trek je hun hele fundament weg. Zo ook met ons parlementair stelsel, landelijk, en lokaal: koester wat er is, zoals de essentiële rol in de wetgeving van de Raad van State en de Eerste Kamer – die als echte *Chambre de Réflexion* wel minder partijpolitiek moet zijn dan nu en die je daartoe beter kunt samenstellen op basis van loting. Maar kijk vervolgens hoe je de middelmatigheid tegengaat. De politieke arena is enorm naar binnen gericht, politici moeten altijd allemaal hun plasje doen, beraadslagingen duren en duren maar. Liever zou je af en toe een trompetsolo horen en dat de rest van het orkest daarna invalt. Het debat is op een verkeerde manier gepolitiseerd geraakt. Ook in gemeenteraden, die de Kamer naspelen. De omgang van media met politici draagt daaraan bij, die veroorzaakt in het algemeen een verkeerde polarisatie. Maar het is te makkelijk dat alleen de media aan te rekenen. Dat incidenten door media worden opgeblazen komt ook door de manier waarop politici in dat spel meegaan.”

Bevolkingscommissies

“Neem de verandering van de erfpacht in Amsterdam: dat is naar burgers heel onaangenaam verlopen. Hoe had je hen daarbij kunnen betrekken? Had vooraf twee commissies ingesteld: één met experts, en één met bewoners. Die bewonerscommissie kun je via loting samenstellen en dan elke ingelote bewoner de kans geven zelf een maatje erbij mee te nemen, als steun. Die twee commissies moeten dan het primaat hebben in het uitdenken van het beleid. Ik zou willen dat de staatscommissie-Remkes ook aanbevelingen doet voor dit soort burgersturing in de parlementaire democratie. Maar ik houd mijn hart vast of het daar van komt. Naast die staatscommissie-van-experts vind ik daarom dat er een tweede commissie moet zijn: een bevolkingscommissie die ook advies uitbrengt over het parlementair systeem, ook voor het niveau van gemeenten en provincies (wat mij betreft provincies-light, met kerntaken die voortkomen uit de identiteit van de regio).

Zo'n bevolkingscommissie moet dan vooral niet worden samengesteld op voordracht van politieke partijen. Langs een aantal wegen kun je daar leden voor vinden. Zeg vier via loting. Plus vier innovators, drie vrouwen en één man, die je laat aanzoeken door een nuchtere vernieuwer als oud-senator Wim de Boer. Nog eens vier via de griffiersvereniging, als behartiger van de democratie. En vier bovengemiddeld betrokken burgers tot slot, waarvoor je namen laat noemen door lokale media."

Verscheidenheid, variatie, vernieuwing

"Zo mag je verwachten dat er zinnige vernieuwing wordt aangereikt. En dan niet voor heel Nederland hetzelfde, maar vol verscheidenheid, variatie en via voortdurende experimenten. Met wat acupunctuur de lokale democratie genezen. Ja, dat zou tot een gedecentraliseerde verscheidenheidsstaat kunnen leiden. Daarmee hol ik niet het primaat van de politiek uit, maar zeg ik wel iets over wat in de kern de mentaliteit moet zijn van het politiek bedrijven: de grote maatschappelijke onderwerpen agenderen en die behartigen na voorfasen voor burgeradvies. Dus niet na raadsverkiezingen in twee weken een college in elkaar timmeren, maar via bijvoorbeeld een G1000 de onderwerpen voor de komende bestuursperiode inventariseren en je daarover als gemeenteraad eerst inhoudelijk laten adviseren door maatschappelijke organisaties. Met een extra griffier die voor zo'n voorfase maximaal wordt vrijgesteld, om proces en inhoud bezielde aan elkaar te knopen. Na die voorfase vanuit de samenleving (met in die tijd nog geen wezenlijke raadsbesluiten) zou je dan in enkele weken als gemeenteraad een soort constituerend beraad kunnen houden, om te bepalen wat de politieke agenda en de hoofdkeuzes voor de komende jaren zijn en welke onderwerpen je aan burgers zelf laat, bijvoorbeeld via burgerjury's. En vooral ook om de werkwijze met elkaar af te spreken. Burgemeesters als gouverneurs, als steunpilaar van de maatschappij. Wethouders – zij hebben het mooiste politieke ambacht dat er is! – die niet met de rug naar burgers staan en tegelijk met visie en vernuft richting geven. Raadsleden die minstens een derde van hun tijd besteden aan allerlei vormen van maatschappelijk contact, nog eens een derde aan controle en onderzoek, en niet meer dan een derde aan het vaststellen van beleid en regelgeving."

De meerwaarde van controle

“Controle en onderzoek krijgen nu te weinig aandacht, terwijl politiek juist daardoor meerwaarde kan krijgen. In mijn tijd als PvdA-voorzitter heb ik altijd aan research gedaan bij werkbezoeken: van buurtbewoner tot wijk-agent de wijk doorlichten en zo met de bestuurders de stad omkeren. Van buiten naar binnen kun je binden. Met raadsrapporteurs (naar analogie van het Europees Parlement, en van de Tweede Kamer dankzij het VVD-Kamerlid Pieter Duisenberg) kun je de samenwerking tussen partijen intensiveren en ontpolitiseren. Samenwerken is het moeilijkste wat er is, het is teamsport. En je zou denken: wij zijn toch als land groot geworden door vernuftige samenwerking. Maar zelfs in het zo gepolariseerde Amerika lukt het de volksvertegenwoordiging beter, juist doordat de controlerol van de volksvertegenwoordiging er veel sterker is ontwikkeld, inclusief de daarvoor benodigde toerusting. Vergelijk eens de Library of Congress met wat de Tweede Kamer tot zijn beschikking heeft. Vraag je eens af hoe je gemeenteraden beter toerust. De informatiepositie van de volksvertegenwoordiging is essentieel, want juist daardoor krijgt het primaat van de politiek betekenis. Onderzoek en controle bieden de politiek bij uitstek de mogelijkheid om gezag te vestigen en tegenstellingen te overbruggen. Het vraagt ook om volksvertegenwoordigers met ervaring en doorzicht. Waarom zou een Ad Melkert op die manier niet bij uitstek weer op zijn plaats zijn in het parlement? En combineer die ervaring dan met de visie, innovatiekracht en bluf van nieuwe generaties. Zelf heb ik kinderen in de geboortejaren 1981 tot en met 2001. Jong en naïef en zonder cynisme geven zij zoveel energie. Ruimte geven aan de antenne van nieuwe generaties, daarvoor moet je verantwoordelijkheid nemen.”

